

HANDLÄGGNING VID STÄMBANDSFÅRA/CYSTA

Stämbandsfåra och stämbandscysta

Allmän beskrivning

Du har konstaterats ha en godartad förändring på ena eller båda stämbanden, något av tillstånden stämbandsfåra eller stämbandscysta. Dessa diagnoser är relativt ovanliga bland patienter med röstbesvär som söker hjälp hos foniatrer eller logoped. Stämbandsfåran utgörs av en långsgående förtunning av det ytligaste lagret i slemhinnan (stämbandets ytligaste lager). Förtunningen som uppifrån ser ut som en fåra kan vara mer eller mindre djup. Den gör stämbandskanten ojämn och stelare än normalt vilket gör att både slutningen mellan stämbanden och deras svängningsrytm kan påverkas. Stämbandsfårer kan vara enkel eller dubbelsidiga. En cysta är en rund eller oval vätskefylld bildning som sitter i själva slemhinnan, mer eller mindre djupt. Stämbandscystor kan liksom fårer vara ensidiga eller finnas på flera ställen. Medfödda stämbandscystor förkommer inte sällan tillsammans med stämbandsfåra, på samma eller på motsatt stämband. Cystor i stämbanden är godartade och medicinskt ofarliga.

Symptom

Rösten är nästan alltid hes. Både vid stämbandscystor och stämbandsfårer blir den läckande och låter ofta ostadig i klangen. Om patienten tar i kraftigt för att få fram röst blir den pressad i karaktären och tonen blir ljusare. Hesheten är ofta kombinerad med trötthetskänsla och ibland ont vid ansträngning. Hals- och stäbandsmuskler blir överansträngda. Man kan ha svårt att öka röststyrkan och svårt att göra sig hörd. Att sjunga kan bli svårt eller omöjligt. I miljöer med mycket omgivningsljud blir det ännu svårare att höras. Att vara hes kan innebära ett handikapp för den drabbade såväl i yrkeslivet som privat.

Förekomst

Ingen vet exakt hur vanligt det är med stämbandsfåra. I Norra regionen som betjänar ca 850.000 invånare upptäcks drygt ett 10 nya fall årligen. Hesheten börjar ofta i skolåldern men ger vanligtvis besvär först i tidig vuxenålder, när vardagen ställer större röstkrav än tidigare. 60% av patienterna är kvinnor. Stämbandsfåra kan vara vanligare i vissa familjer. Stämbandscystor uppträder hos alla åldrar och i lika stor utsträckning hos kvinnor som män. Ibland kan en cysta tömmas på sitt innehåll och bli "osynlig" för ögat. Då försvinner också röstbesvären tillfälligt eller permanent.

Orsaker

Den exakta orsaken till stämbandsfåra är okänd. Sannolikt föds man med anlagen och den

Katarina Olofsson, docent, överläkare i foniatri
Tidsbokningen 090-785 91 39

bildas troligen under stämbandens mognadsfas i tonåren. Fåra är ytterst sällsynt hos barn. Det finns inget tydligt samband med röstöveransträngning. I vissa fall kan fåror bildas på grund av kronisk inflammation som leder till atrofi (förtvining) av det ytliga lagret på stämbandskanten. Stämbandscystor kan vara medfödda (epidermala cystor) men också en ombildad samling körtelceller (s k inklusionscysta). Inklusionscystor kan bildas när en körtelgång täpps till i samband med inflammation i vävnaden.

Behandling

Rösttröttheten vid stämbandsfåra och stämbandscystor kan behandlas med röstterapi hos logoped, men denna behandling kan inte "bota" rösten. Däremot räcker det ofta för att patienten skall kunna leva utan större röstproblem. Cystor opereras vanligtvis sedan med mycket gott resultat. Rösten kan bli normal. Fåra opereras i utvalda fall. Resultatet brukar bli en förbättring av röstklngen och funktionen men sällan en total normalisering.

Källa: Samarbete med ÖNH Karolinska sjukhuset, Solna